

Demszky Gábor

Láncszemek

(Napló: 1991)*

Január 4.

A BKV az agglomerációs települések hozzájárulását kéri a nekik nyújtott szolgáltatásokért. Schmidt Géza megyei alelnök tiltakozik. (A fővárosnak 1,7 milliárd forintba kerül a HéV üzemeltetése és a főváros határát átlépő autóbuszjáratok fenntartása.)

Január 9.

Február 1-jétől 33, 50 vagy 60 százalékkal emeljük a tömegközlekedés tarifáját. (Az ellenzék a BKV-viteldíjak tárgyalásakor kivonult az ülésteremből.)

Január 10.

A kabinetemben alkalmazott tanácsadók rést ütöttek a hivatali infrastruktúrában, és felrúgták a hivatal illemszabályait. Az általuk betöltött kontrollszerep eddig ismeretlen volt a hivatalban. Az ügyosztályvezetők nap mint nap csalódottan távoznak, amikor legközvetlenebb munkatársaim, a kabinet tagjai, akiknek gyakran csak az intelligenciája segít a problémák analitikus elemzésében, visszaadják átdolgozásra az előterjesztéseiket. Ez nemegyszer történik, azt is mondhatom, hogy gyakorta előfordul. A tanulási folyamatnak így mindannyian a részeseivé válunk, azok, akiknek ez nem tetszik, elmennek. Az átalakulás lényege, hogy megszűnik a bürokrácia mindenhatósága, a demokratikus átalakulás hatásai alól még a jól szervezett tanácsi apparátus sem tudta kivonni magát. Úgy érzem, hogy ha nem hoztam volna be új szakembergárdát, egyáltalán nem tudnék boldogulni. De nagyon kevés az új szakember, keveset tudunk fizetni.

Nap mint nap azt tapasztalom, hogy a szerzett jogok birtokosai nem kedvelik, amikor elveszük vagy csökkentjük a játéktérüket. De egyáltalán nem bántam meg, hogy képzett és kitűnő munkatársakat próbáltam magam köré gyűjteni. A saját területén mindenki jártasabb, mint én, és többnyire rendelkeznek az ilyen munkában elengedhetetlen kooperálási készséggel is. Nekem az az elvárásom, hogy őszintén mondják meg a véleményüket.

A Nyugat valójában két dolgot tudott adni nekünk, a neoliberális gazdasági elméletet, amely a virágkorát éli, és a liberális demokrácia filozófiáját, működési modelljét.

Kelet-Európában az ingatlanok kisajátítása uniformizálta a városokat, a politikai hatalomnak nem kellett szembesülnie az egyéni vállalkozók érde-

* A szerző többek között a naplóformában írott feljegyzéseiből bőségesen merítve írta meg az *Elvesztett szabadság* (Noran, 2012) című önéletrajzi könyvének Budapest fővárossal foglalkozó fejezeteit. A *Mozgó Világ* a naplóból két fejezetet közölt, az első januárban volt olvasható. (A szerk.)

keivel, ezért az urbanisták a politikai hatalom szolgálatában sivár funkcionálismust valósítottak meg, ez nem állja ki az idők próbáját. A városok elvesztették az egyéniségüket, ma újra meg kell találniuk az egyensúlyt, meg kell teremteni a minőségi jobbítás feltételeit.

Január 10.

Az 50 százalékos tarifaemelés óriási vitát váltott ki, a képviselők többek között attól tartanak, hogy megnő a bliccelők és a tömegközlekedést elhagyók száma.

Január 11.

Hosszein Karabassít, Teherán főpolgármesterét fogadtam. Először azt az információt kaptam, hogy nem kíván nőkkel találkozni az irodámban, végül lemondott erről a teljesíthetetlen elvárásról.

Az Ikarusz buszok felől érdeklődött. Dicsértem az autóbuszokat. Az Ikarusz képviselői is jelen voltak. Néhány nap múlva levélben köszönték meg az elismerő szavakat. Teherán autóbuszokat rendelt az Ikarusz vállalatától, a pontos számot és az autóbuszok számát nem közölték velem, de azt igen, hogy nagyságrendjét illetően ez volt az utóbbi időszak legnagyobb megrendelése.

Január 15.

Vilniusszal szolidarizáló nyilatkozatot tettem közzé '56-os párhuzammal.

57

Január 16.

Végleg eldőlt: a fiatal demokraták nem kívánnak részt venni a Fővárosi Közgyűlés és a Főpolgármesteri Hivatal irányításában. Kisebbségben kell kormányozni Budapestet. Az idő múlásával ezt egyre inkább megvalósíthatónak tartom.

A pártrendszerre egyre inkább úgy tekintek, mint szükséges rosszra. Olyasmire, ami nélkülözhetetlen, de számos elemében irracionális, sőt kontraproduktív. A pártoknak mindenkor el kell tudni túlozni a különbségeket, azt kell kimutatniuk, hogy miben különböznek egymástól. Ez gyakran csak a szlogenek szintjén megy, ami meglehetősen unalmas színjáték.

A mai nap legfontosabb híre számomra: 50 millió forinttal tartoznak a budapesti háztartások az Elektromos Műveknek.

Január 17.

Az Öböl-háború miatt szigorú biztonsági intézkedések bevezetését rendelttem el a főváros irányítása alá tartozó intézményeknél és vállalatoknál. Szigorúan őrizzük a főváros kútjait és víztisztító berendezéseit.

Január 18.

A főváros működőképességéhez 20 milliárd forint hiányzik ebben az évben. Szükség lehet hitelfelvételre, de elsődlegesen privatizációból, ingatlanok eladásából próbálunk bevételekhez jutni.

Január 21.

Soros György korábban mindig akkor jelent meg mellettem, amikor szükségem volt rá. Főpolgármesterként akkor kerestem meg, amikor a városnak szüksége volt rá, a roma-, a drogprevenációs és az esélyegyenlőségi programok kapcsán. Iskolai felmérésekkel és tanári beszámolókkal győzködtem margitszigeti szállodájának halljában, hogy a tejakció nélkül sok gyerek délig éhesen ülne az iskolapadban. Egymillió dolláros támogatást kértem. Rövid gondolkodás után helyzetleírást kért, és igent mondott.

Január 22.

Két évvel ezelőtt Torontóban ismertem meg Egri György újságírót. A rendszerváltás után hazatelepült. Ma reggel a Városházán Andrew Sarlós kanadai üzletember üdvözlését tolmácsolta, és a lakására hívott mindkettőnket vacsorázni. Sarlóst Torontóban a Bay Street Buddhájának nevezték. Ezen az estén megértettem, hogy miért. Sugárzott belőle az eufória, hogy végre ismét szabadok vagyunk.

Sarlós itthon sem tétlenkedett. Munkkal együtt létrehozta a Central European Development Corporation (CEDC), amelynek többek között 50 százalékos részesedése volt az Általános Értékforgalmi Bankban. „Jó, ha az embernek van egy bankja” – mondta mosolyogva Sarlós, aki nyomban rátért a Finta József által tervezett Szabadság téri bankcentrum engedélyezési, kivitelezési problémáira, és mielőtt lélegzethez jutottam volna, már a felállítandó Nagy Imre-szobor költségeinél tartott. Sarlós 200 ezer dollárt szán magánvagyonából Varga Tamás alkotására.

58

Január 25.

Magisztrátus. Úgy gondolom, hogy az eszmecsere a városról: kulturális esemény. Azzá is tesszük. Szélesre tárjuk az ajtót a „civiliek” előtt, ezért új közéleti teátrum megteremtésével próbálkozom. Ennek a színpadán lép föl a Magisztrátus. Hogy miként a színházban: szórakozzunk és bölcsőbbek legyünk általa. Úgy tervezem, hogy minden estének más lesz a gazdája, így mindenki a maga stílusában állíthat össze egy estét. Izgatott vagyok: vajon tudunk-e a konfliktusokból olyan mutatót vitát kerekíteni, amely az indulatokat is enyhíti? Ránk férne. A felkérést senki sem utasította el. A napi gondokat kívülről figyelő „magiszterek” más perspektívából közelítenek. Ezért lesz jó velük eszmét cserélni.

Január 26.

Kínos konfrontáció alakult ki a könyvesekkel. November végén körlevéllel fordultam a főváros kerületi polgármestereihez: „Felkérem Polgármester Urat, hogy a jelenleg érvényes jogszabályok betartatásával vessenek véget a közterületeken történő engedély nélküli árusítási és egyéb tevékenységnek.” A körültekintéssel fogalmazott irat egyúttal javasolja, hogy a polgármesterek segítsenek megteremteni a szabályozott árusítás feltételeit, és a jelenleg érvényes rendeletek felülvizsgálatát ígéri. A főváros a kerületekkel összehangolt akcióra is készül, amely január 28-án veszi kezdetét.”

A kerületek nem mindenütt várták meg a sípszót. A X–XIV. kerület már decemberben megkezdte az Örs vezér téri aluljáró megtisztítását. A Ferencvárosban január 7-én indítottak akciót, hisz a IX. kerületben különösen sok az aluljáró, idetartozik a Kálvin tér, a Ferenc körút, a Nagyváradi tér, a Népliget, az Ecseri út és a Pöttyös utca. A 2/1984-es fővárosi tanácsi rendelet értelmében ugyanis az aluljárókba, akárcsak a hidakra, nem is adható pultos árusítási engedély.

Január 31.

Az engedély nélküli árusítás tilalmával kapcsolatos intézkedések elhalasztását javasolták az utcai árusok, akiknek nincs megfelelő érdekvédelmi szervezetük. Felajánlottam, hogy a városháza technikai és jogi segítséget nyújt az új érdekvédelmi szervezetük létrehozásához és működtetéséhez. A nyilvános vitában „a monopol jellegű képződmények uralmának felszámolását sürgették”.

Február 1.

A kormánypártok javaslata alapján kizárólag a kerületek vethetnének ki helyi adót. A parlament önkormányzati bizottságában azt mondtam, hogy „a főváros pártpolitikai fojtogatás gyűrűjébe került”.

Könyves utcák kialakítását javasoltam a Liszt Ferenc téren.

Február 11.

Egyelőre még hozzávetőlegesen sem lehet megjósolni, hogy az elkövetkező években Budapest milyen pénzbeli támogatásra számíthat az állami költségvetésből. Ez a körülmény a világkiállítással kapcsolatos döntéshozatalt is hátráltatja. Csodának kell történnie, hogy a BIE¹ által megadott határidőig tisztázódjanak az EXPO megrendezésének előfeltételét jelentő finanszírozási kérdések.

Február 12.

Krassó szíve, amely már hat éve az első infarktusa óta rosszul működött, megállt. Majd csodával határos módon újra dobogni kezdett, ám Gyuri már nem nyerte vissza eszméletét. Heteken át reménykedtem abban, hogy felépül, miközben mesterséges lélegeztetéssel tartották életben. Meglátogattam, de már nem tudtam szót váltani vele, fuldokolva, gyorsan vette a levegőt, az életéért küzdött.

Február 13.

Megalakult a Könyvkiadók-, Hírlap- és Könyvterjesztők Egyesülete. Az új szabályozás szerint nyilvános eljárás keretében, vállalkozásbarát módon, hosszú időre adjuk ki az engedélyeket. Néhány aluljáróban megjelenhetnek a legális utcai könyvterjesztők.

¹ BIE: Bureau International des Expositions (Nemzetközi Kiállítási Iroda).

Február 14.

Egy „karzati szónok” szerint becsaptam a választókat, és korrupt tanácsai tisztviselőkkkel dolgozom. A „szónok” Szegvári Péter működését is kifogásolva a lemondásomat követelte.

Február 19.

Vergődés. Bizonytalanok vagyunk abban, hogy a főváros kivethet-e iparűzési adót. Adót ugyanis csak helyi önkormányzat vehet ki, az pedig, hogy a főváros helyi önkormányzatnak minősül-e, jogértelmezési kérdés. Azt javasoltam a közgyűlésnek, hogy kizárólag az iparűzési adót vessük ki, a vállalkozási adó kivetésétől tekintsünk el, mert az „foglalkoztatáspolitikai feszültségekhez” vezetne. Iparűzési adóból 6,3 milliárd bevételhez jutna a főváros, ami éppen pótolná a működési kiadásokból hiányzó pénzt, de fejlesztésre „ebből már semmi sem jut” (Székely Gábor).

Február 26.

Egy sikeres petíció. Tizennégy fővárosi színház igazgatója nyílt levélben fordult a törvényhozókhoz, hogy a színházakat egységesen adják a főváros tulajdonába. (A kerületek maguknak követelték a területükön működő színházakat.) A színházigazgatók erős érdekérvényesítő képességére mutat, hogy a javaslatot elfogadták.

Február 26.

60

Tejprogram: 83 ezer alsó tagozatos kisdíák kap az első félévben minden tanítási napon egy pohár tejet, kakaót vagy péksüteményt.

Kiszolgáltatottnak érzem magam, mert nem rajtam múlik az, hogy hogyan ítélik meg a teljesítményem, nem a saját kezemben van a sorsom. Minden nap egy kaland. Olyan emberek kerestek meg százmillió dolláros befektetési ajánlatokkal, akiket sosem láttam, és nem tudni, hogy mennyire lehet őket komolyan venni. Sokan akarnak kaszinót, de az a benyomásom, hogy az egész kaszinós világ nagyon zűrzavaros. Ha valaki köszönés helyett azzal kezdi, hogy hoz százmillió dollárt, az már nagyon gyanússá válik. Valójában ők nem hozni, hanem vinni akarnak.

Ezzel szemben amikor Soros, Sarlós, Lauder jelentkezik, általában Székelyvel együtt fogadjuk őket. Próbáltam ebben segítséget kérni a hivataltól, de a hivatal sem foglalkozott korábban soha komoly befektetőkkel, ezek a tárgyalások azelőtt nem tanácsai szinten történtek. Sarlós búbájosan kedves, nagyszerű ember, arról beszélt, hogy ő finanszírozza az '56-os emlékművet a Kossuth Lajos téren, és a Bankcentert is. Befektetési alapot hozott létre Demjánnal és Munk Péterrel, mindennap új kezdeményezéssel jött.

Ezek az emberek sok mindent tudnak rólam, sokkal jobban ismerik a múltamat, helyemet és szerepemet, mint amennyire én őket. Külföldön nagy embernek számít a főpolgármester. Ott egy főpolgármesterhez nehéz bejutni. Azt hiszem, hogy meglepem a partnereimet azzal, hogy megosztom velük a kétségeimet és a problémáimat. Ugyanakkor nem teszek elkötelező

ígéreteket, mégpedig azért, mert tudom, hogy ez egy veszélyes terep. Mindig elismétlem, hogy ezek a lehetőségek, pályázatok lesznek, nincs senkinek előnye.

Március 5.

Találkozó a miniszterelnökkel. Antall József tegnap a hivatalában fogadott. A találkozón részt vett Kupa Mihály pénzügyminiszter és Boross Péter belügyminiszter is. A tanácskozásról kijövet a remélt megoldásokról a Népszabadságnak nyilatkoztam: „...a találkozó rendkívül hasznos volt, mivel a miniszterelnök úr átérizi és érti is a főváros gondjait. Több konkrét kérdésben, így a főváros adókiivetési jogával kapcsolatos módosító indítványunkkal is egyetértett: tehát a kormány támogatja, hogy a fővárosnak is legyen adókiivetési joga. Meghallgatásra talált az a javaslatunk is, hogy a tanácsi alapítású vállalatok privatizációját ne az Állami Vagyonügynökség, hanem az alapítók bonyolítsák le, mivel így sokkal gyorsabban végrehajtható ez a folyamat. Ezenkívül megvitattuk a főváros költségvetési problémáit is... Az igényeket próbáljuk érvényesíteni, s ezekben három fő tétel szerepel: a BKV, a budapesti fürdők és a távfűtő művek támogatása. Hiszen ha a távfűtő művek nem kap jelentős állami támogatást, úgy kénytelen teljes egészében a lakosságra hárítani költségnövekedéseit. Ez azt jelentené, hogy áprilistól mintegy két és félszeresére növekednének a távfűtési költségek, s ez már elviselhetetlen terheket róna a lakosságra.” (NSZ)

Március 6.

Az MNB osztályvezetője szerint a világkiállítás finanszírozására nincs világos elképzelés. A Vállalkozó Érdekvédelmi Szervezetek képviselőjében jelen lévő vállalkozók némileg sértődötten kérték ki maguknak a bankszakember véleményét, aki elmondta, hogy a MNB által megkeresett külföldi tőkebefektetők csak minimális érdeklődést mutattak a világkiállítás megrendezése iránt. A magyar vállalkozók kijelentették, hogy önmagukban is képesek a világkiállítás megrendezésére. A vita irracionális mederben folytatódik.

Sokan illúziókba ringatják magukat, úgy gondolják, hogy a lassú átalakításra most nincs idő, elegendő, ha nem kevés tőkét belepumpálunk a szegény Keletbe, és elősegítjük a működőképes politikai modell kiépítését. Ám az átalakítás nem megy az elképzelt tempóban. Kelet sehogy sem akart hirtelen Nyugat lenni és a kultúráját, tempóját, értékrendjét nyugatosítani. Ekkor kezdik a vállalkozók és a politikusok Münchhausen báró szerepét játszani, ez az egész expó-kaland a régi mesét idézi fel.

Március 6.

Vergődés. A közgyűlés azzal bízott meg, hogy a válsághelyzetben lévő fővárosi kerületek és intézmények védelmében „forduljak a kormányhoz a pénzeszközök biztosítása érdekében”. (15 milliárd forint plusztámogatást igényeltünk.)

Arra is felkértek, hogy tisztázzam a Lágymányosi híddal kapcsolatos önkormányzati kötelezettségvállalásokat.

Az első néhány hónap tapasztalatai arra tanítottak meg, hogy a radikális átalakulást célul tűző mozgalmaknak óvakodniuk kell a saját sikerüktől. A saját bőrömmön tapasztalhattam meg, hogy milyen, amikor a párt támogatottságának csökkenésével arányos növekedést és erősödést mutat a megmaradó hívek és ideológusaik radikalizmusa, milyen az, amikor a belső kritika erősebb, mint a külső nyomás. Ez most abban nyilvánul meg, hogy a frakció különböző hangadói számon kérik rajtam nyilvánvalóan beválthatatlan ígéreteinket és a szabad demokrata kerületi polgármesterek is szembefordulnak velem. Ebben a helyzetben nem tehetek mást, mint azt, hogy a szélesebb nyilvánosság felé fordulva az egységes Budapest szükségességéről, a reformok elkerülhetetlenségéről beszélek. Megpróbálok olyan pozíciót elfoglalni, ami a párton belüli és pártok közötti viták fölé emelt. Erre leginkább az ad alkalmat, hogy a főváros érdekeit számtalan alkalommal a kormánnyal szemben kell védelmezni. Ez a vita a miniszterelnökkel kiemeli a pártpolitika dágványából, és áttételesen a szabad demokraták pozícióját is erősítheti. Annak a brandnek az építésén dolgoztam, amely a közép-európai fővárosok között kizárólag Budapestet illeti meg. Meg kell nyitnunk gondolkodásunkat, szembeszállni a kishitűséggel és a provincializmussal, és globális perspektívát kell adnunk azért, hogy ezáltal a közös cselekvést inspiráljuk.

62

Megtapasztalhattam, hogy az éretlenségből és ártatlanságból, az újdonság varázsából előnyök is származhatnak. Az a féktelen vágy hajt bennünket, hogy előre vigyük Budapest ügyeit, és ehhez újra akartuk pozicionálni a várost. Meg akartuk változtatni azt, ahogy rólunk gondolkodnak. De ehhez az kell, hogy azon változtassunk, ahogy mi gondolkodunk saját magunkról.

Meg kell próbálnunk mindent lelkiismeretesen átgondolni, Budapesten hosszú távú kormányzásra készülünk.

Perczel Annával arról beszélgettem, hogy Hausmann prefektus a 19. században a párizsi előljárásságra bízta a Szajna vizének felduzzasztásából nyert vízkészlet kérdését. Ugyanakkor megújították a csatornarendszert, megháromszorozták a közvilágítás lámpáit, négy nyilvános parkot és új úthálózatot építettek széles és egyenes utakkal. Ennek a munkának egy részét elvégezték a városegysítést követően Budapesten is, de a szemétkelés és a csatornázás soha nem érte el a párizsi színvonalat. Ezt a hiányosságot a szocialistának nevezett városfejlesztés sem kezelte, csak a lakó- az ipartelepek és a közöttük kialakított tömegközlekedés kapott prioritást.

Március 15.

Az első szabad március 15.

Ennek a városnak az Országgyűléstől ma okos törvényre van égető szüksége, amelytől azt remélem, hogy figyelembe veszi a városigazgatás modern nyugat-európai tapasztalatait és Budapest székesfőváros igazgatási hagyományait.

Leszögezem, s teszem ezt a város polgárainak érdekében: Budapest egy város, nem huszonkettő, nem csak a kerületek halmaza. Ha szétszedik, szétesik.

Nekem nem az a dolgom, hogy a szétesést kormányozzam.

Engem nem azért választottak, hogy statisztáljak a város szétbomlás-tásához. Az Országgyűlés dolga megalkotni nem is egy törvényt, amelyek jóvoltából az ország fővárosa működni tudna. Szemere Bertalan, a '48-as forradalom belügyminisztere írta: „A főváros csak úgy lesz hatalmas, csak úgy lesz létében virágzó, ha törekvéseben egy lélek, egy akarat által vezéreltetik, csak úgy lesz boldog, nyugodt, ha a külön érdekek egy közös érdekebe olvadnak fel.”

Ma nem csak a forradalomra érdemes emlékeznünk, de arra is, hogy 1848 törekvése a nemzet egységes fővárosának megteremtése is volt. Ez csak 1873-ban – kétéves parlamenti vita után – valósulhatott meg.

Március 16.

Herr Grüner, a magisztrátusi ülés bécsi vendégének hozzászólásából: Bécs szempontjából az egységet kell szem előtt tartanunk, ha azt akarjuk, hogy ne essen szét a város. Nem akarjuk, hogy a város 22 vagy 23 kerületre essen szét. Szeretném felhívni a figyelmet az úgynevezett Flórián-effektus veszélyére, amely a bécsi kerületekben gyakran érvényesül. Szent Flórián a tűzoltók védőszentje. Van egy közmondás, mely így szól: kíméld meg a házamat, Szent Flórián, és gyűjtsd meg a másét. Ez mai viszonyok között azt jelenti, hogy a kellemetlen feladatokat a másik kerületnek tolják át, ami az egységes városelmélet ellen dolgozik, és ezért keményen harcolunk ellene. Három és fél éves decentralizációs tapasztalattal a hátam mögött mondhatom, hogy a kerületek stratégiája erre a Flórián-elméletre épül. Megpróbálják a kellemetlen, politikailag nem attraktív feladatokat a fővárosra áthárítani, hogy a saját költségvetésükben kicsit több mozgásteret teremtsenek. Például így van ez a közútépítésnél. Megpróbálnak kevesebb mellékutat és több főútvonalat építeni, mivel a főútnál a város központi igazgatóságának is részt kell vennie az építésben.

63

Március 27.

Az Európa Tanács önkormányzati testülete aggódik: „Az elmúlt 40 év központi irányítású közigazgatási gyakorlata után egyelőre nehezen találják a helyüket az új önkormányzatok” – fogalmazott a CLRAE-jelentés a magyarországi változásokról.²

Április 4.

Kormányzati sanyargatás. Az ideai hiány szülte kényszerköltségvetés lesz. A 30 százalékos infláció miatt a reálköltségvetés lényegesen alacsonyabb az elmúlt évinél, aminek fő oka, hogy az állami támogatás növekedése csak 6 százalékot mutat. (A többi települési önkormányzatnál ez átlagosan 25-30 százalék.)

Április 11.

Visszaadom a megbízatást! Lehetetlent várnak el tőlünk. Arra kértem a közgyűlési pártokat, hogy a parlamenti frakciójukon keresztül segítsék elő,

² CLRAE: Helyi és Regionális Önkormányzatok Kongresszusa.

hogy a főváros plusz költségvetési támogatáshoz jusson, mert a 47 milliárd forintban megállapított válságköltségvetés összege nem elegendő a főváros működéséhez.

A szorongást nem lehet megszokni. Minden szem rád szegeződik, ami megnöveli a koncentrációt, ami ebben a közegben nem tud feloldódni. Az én gyógyszerem az volt, hogy megpróbáltam este kiírni magamból azt, ami napközben felhalmozódott bennem. Beszédeket, cikkeket írtam, memorizáltam és tanultam.

Tudtam, hogy ha a közvélemény lelkesedése elpárolog, nem fog már számítani, hogy a következő lépésem jó vagy rossz.

A közgyűlést vezetve gyakran gondolok Angelus Silesius epigrammájára, amit először a gimnáziumban idéztem, amikor én tarthattam a történelem-órákat, amelyeket, bevallom, a közgyűlésnél sokkal jobban kedveltem. „Ember, lényegi légy: mert a világ, ha vész, a lényeg megmarad, és a véletlen elvész” (Márton László fordítása).

Április 13.

Föderatív főváros. A kormány által jóváhagyott fővárosi törvénytervezet szerint a kerületek minősülnek települési önkormányzatnak, s ennek megfelelően ők jogosultak gyakorolni az önkormányzati jogokat, míg a főváros afféle föderatív, származtatott önkormányzatként funkcionál, törvény által szigorúan korlátozott hatáskörökkel és jogokkal, s ami a leglényegesebb: az anyagi önállóság szinte teljes híján. Az állami tulajdonból önkormányzati tulajdonba került vagyont – kevés kivételtől eltekintve – a kerületeket illeti meg. A BKV finanszírozása teljesen megoldatlan, a fejlesztési feladatok potenciális forrásai (az ingatlanvagyon) kerületi kézbe kerültek, és ezzel a városfejlesztési kérdésekben is kerületi túlhatalom jött létre. (Feljegyzés)

64

Április 16., Washington

Befejezetlen forradalom: „Magyarország áll a térségben az első helyen az átalakulásban, gazdasága nyújtja a legnagyobb lehetőségeket a nyugati beruházásokhoz, az együttműködéshez” – hangoztattam azon a vitán, amelyet a Nemzeti Demokrácia Alapítvány (NDI) rendezett és Z. Brzezinski elnökölt. A hallgatóságban az amerikai politikai és gazdasági élet számos döntéshozója foglalt helyet. Fogadtak a Fehér Ház nemzetbiztonsági tanácsánál, a külügy- és a kereskedelmi minisztériumban. (Este találkoztam Jiří Dienstbier csehszlovák külügyminiszterrel is.)

Leszek Kołakowski kijelentette: A rendszerváltás utáni „másnaposság” természetes; a privatizáció anomáliái kapcsán beszélt erről.

A magánosításról első kézből tudtam információkat nyújtani. Nyilvánvaló, hogy a privatizációs tenderek hazai nyertesei elsősorban a késő kádári években befolyásos pozíciókat elfoglaló, technokrata „menedzserek”, mert nálunk a gazdasági reformok jóval megelőzték a politikai átalakulást. A gazdasági elit már régóta törekedett a tulajdonosi jogosítványok megszerzésére. A kiterjedt kapcsolati hálót mozgató káderelit behozhatatlan előnnyel indul.

A Világbank mérlegeli hitelek nyújtását a BKV járműparkjának megújításához. Erről Kupa Mihály pénzügyminiszter is tárgyal.

Április 18.

Találkozó Henry Kissingerrel és Daniel Burke-vel, a Capitol Cities/ABC óriásvállalat elnökével, a magyar amerikai beruházási alap elnökségi tagjával.

Április 19.

Délelőtt Reagan-találkozó. Utána Los Angelesben vezető üzletembereket tájékoztattam a főváros gazdasági helyzetéről, a befektetési lehetőségekről.

Reagan elnökkel a President Century City Office-ban találkoztam délután háromkor.

Asztalán ott volt az életrajzom, amelyben a látogatásom célját is megjelölték. Az elnök tudta, hogy nem főpolgármesterként, hanem volt disszidensként keresem fel, és rögtön a látogatás elején elmesélt nekem egy viccet, amit elmondása szerint kifejezetten azoknak az ellenzékieknek tartogatott, akik évtizedek óta a határok megnyitására vártak.

A vicc: Brezsnyev pártfőtitkár és Koszigin miniszterelnök szóváltásba keveredett. Brezsnyev: – Amerika olyan nyomás alá helyezett bennünket, hogy a végén még meg kell nyitnunk a határokat. De én úgy látom, hogy ha ez bekövetkezik, csak mi ketten maradnánk itt Moszkvában, Koszigin elvtárs. Mire Koszigin: – A főtitkár elvtárs beszéljen csak a maga nevében!

Reagan elnök mosolyogva hozzátette, hogy mennyire meglepte a rendszerváltás dinamikája. Majd udvariasan azok közé sorolt, akik felgyorsították és katalizálták ezt a folyamatot. Én személyesen is nagyon sokat köszönhettem neki. Amint már beszámoltam róla, szerepe volt abban, hogy 1983-ban nem ítélték börtönbüntetésre. Azért kerestem fel az elnököt, hogy az 1983-ban általa vezetett Egyesült Államok akkori kiállítását, szolidaritását tisztelettel megköszönjem. Hozzátettem, hogy szerintem az elnöknek igaza volt abban, amikor a gonosz birodalmának nevezte a Szovjetuniót. Reagan nevetve közelebb hajolt, s megjegyezte, hogy ha nem avatkozik be a nyilatkozatával, és le kell ülnöm azt a hat hónapot, az valószínűleg csak segítette volna a politikai karrieremet.

Elmondtam, milyen nagyra értékeltem, hogy Reagan elődje, Jimmy Carter az emberi jogokat politikájának középpontjába állította. Reagan az emberi jogok érvényesítésével kapcsolatban következetesen és retorikájában a végsőkig elmenve követte elődje politikáját. Nem fárasztjuk magunkat azzal, hogy elítéljük a kommunizmust, hanem félre fogjuk tenni, mint az emberi történelem bizarr fejezetét, amelynek utolsó lapjai éppen most íródnak – mondotta. Reagan csillagháborús terveit sokan értelmetlen és őrült tékozlásnak tartották. Szerintem sokkal inkább Szaharovnak és Natan Saranszkijnek van igaza: ha a fegyverkezési verseny a hagyományos fegyverek területére korlátozódik, akkor a félelem társadalmának, a szabad gondolat elnyomásának a hátrányai sokkal lassabban lepleződtek volna le. Az intellektuális szabadság hiánya a katonai high tech területén is nyilvánvaló és végzetes versenyhátránnyá vált.

Vannak, akik azon a véleményen vannak, hogy nem a konfrontáció győzte le a Szovjetuniót, hanem a détenté. Az igazság szerintem az, hogy is. A Helsinki Megállapodásra hivatkozó külső nyomás, a fegyverkezési verseny elvesztése és a belső ellenzéki mozgalmak egyaránt jelentősen hozzájárultak az összeomláshoz. Morális hiba és történelmi tévedés volna alábecsülni azt a szerepet, amit ebben a folyamatban Ronald Reagan játszott. Történelmi erővé vált az a meggyőződése, hogy a szovjet típusú rendszereket a lehető legerősebb nyomás alatt kell tartani az emberi jogok tiszteletben tartása végett. Az a pénzügyi és technikai támogatás sem volt lebecsülendő, amelyet az amerikai elnök közvetve a szovjet blokk diktatúráiban meglehetősen rossz feltételek között tevékenykedő ellenzékieknek biztosított – kiváltképp Lengyelországban.

Április 25.

A CORIM-nak, a Montreali Nemzetközi Kapcsolatok Tanácsának a vendége voltam. Több száz meghívott előtt beszéltem a politikai fordulat óta elért eredményekről és a kibontakozó gazdasági dinamizmusról, valamint azokról a kedvező feltételekről, amelyek Magyarországon és kétmillió fővárosában a befektetőkre várnak.

„Az én adminisztrációm ajtaja nyitva áll a világ bármely sarkából érkező befektetők előtt” – ezt mondtam.

A Gazdaságfejlesztési Iroda (CIDEM) szervezésében kanadai beruházókkal és építési vállalkozókkal is tárgyaltam.

66

Világbanki tárgyalás: ez lenne az első eset, hogy a bank egy város önkormányzatának közvetlenül folyósít hitelt!

Ki kell nyitnunk az ajtót a magánszektor előtt. Ha ez sikerül, akkor beindul Pesten a gazdaság, ha nem, akkor a kormánnyal együtt bukunk meg. Ebben az ügyben Kupa Mihállyal, Szabó Ivánnal és rajtuk keresztül Antall Józseffel is hallgatólagos szövetséget lehetne kötni, ami egész jól működhetne.

Április 29.

A történelemben csak azoknak az intézkedéseknek a következményeit ismerjük, amelyeket megtettünk, a tétlenségnek is vannak következményei, ám ezek jellegüknél fogva felmérhetetlenek. A tanácsi apparátus mulasztásai közül kettő súlyos örökségként nehezedett rám. A város által termelt szemét és szennyvíz a 20. században már nem okozott kolerát és tífuszt, de az emberi hulladék ártalmatlanításának elmaradása óhatatlanul az emberi élet minőségét rombolja. Ha hozzászokunk, kárt okozunk, és mi, kelet-európai őslakosokként hozzászoktunk. A megoldás nem látszik sürgetőnek, pedig az.

Erről tárgyaltam többek között a Világbank képviselőivel. Megbeszéléseinken áttekintettük a fővárosi lakások privatizációjához, Budapesti városközpontjának rekonstrukciójához, a szennyvíztisztításhoz, valamint a BKV fejlesztéséhez szükséges beruházásokhoz nyújtandó hitelek lehetőségeit, s ezekről – mintegy fél éven belül – végleges döntés várható.

Április 30.

Vera. Szinte minden napra jut egy sajtótájékoztató. Ma arról beszéltem például, hogy a Világbank segítségével le fogjuk cserélni a környezetszennyező kétütemű járműveket. Amikor néhány hónappal ezelőtt bejelentettem, hogy BKV-bérleteket ajánlunk a leadott keletnémet gépkocsikért (Trabant, Wartburg), a New York Times is beszámolt extravagáns kísérletünkről. Mindannyian érezzük, hogy hirtelen a történelem egyik centrumába kerültünk, egyik napról a másikra minden fontossá vált, ami Budapesten történik. Tudom, hogy ezekben a hónapokban válik el, hogy a következő évtizedekben milyen szerepet fogunk betölteni a régióban, és minden kínálkozó lehetőséget megragadok, hogy a sajtó számára izgalmas témák mellett befektetési lehetőségekről is beszéljek. Vera egy spanyol csoportot kísért ma be a Városházára, újságíróknak és üzletembereknek – ez volt a legelőnyösebb kombináció – tolmácsolt, és nem okozott neki nehézséget, hogy spanyolról franciára vagy oroszra váltson. Láthatólag jól érezte magát ebben a forgatagban, és vidám nevetgélése miatt alaposan megjegyeztem. Nem lepett meg, hogy néhány hét múlva újra megjelent egy újabb sajtótájékoztatón, hiszen pontosan tudta, hogy az első pillanattól nemcsak a tolmácsot láttam benne.

páratlan oldal

67

www.es.hu

IRODALMI ÉS POLITIKAI HETILAP

**Kattintson
a www.es.hu-ra!
SMS-sel is
előfizethet!**

PUBLICISZTIKA,
FEUILLETON,
PRÓZA, INTERJÚ,
VERS, VISSZHANG,
KÖNYVKRITIKA,
MŰBÍRÁLAT,
GALÉRIA